

TMMOB MADEN MÜHENDİSLERİ ODASI

TBMM MADENCİLİK SEKTÖRÜ SORUNLARININ ARAŞTIRILMASI KOMİSYONU SUNUM ÖZETİ

TMMOB MADEN MÜHENDİSLERİ ODASI, 6235 Sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) Kanunu ve Ana Yönetmeliği hükümlerine uygun olarak kurulan kamu tüzel kişiliğine sahip, Anayasa'nın 135. Maddesinde tanımlanan, kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşudur.

ÜYE SAYISI	:	13.182
ÖĞRENCİ ÜYE SAYISI	:	1.263
ŞUBE	:	4
BÖLGE TEMSİLCİLİĞİ	:	1
İL TEMSİLCİLİĞİ	:	30
İLÇE TEMSİLCİLİĞİ	:	10
İŞYERİ TEMSİLCİLİĞİ	:	54

Maden Mühendisleri Odası;

İnsanı ve insan emeğini merkeze koyan, bir yandan madencilik faaliyetlerinde kamunun etkin gözetim ve denetimini sağlarken, diğer taraftan söz konusu faaliyetlerin çevre ve ekosistemlerin korunmasını da gözeten, temel olarak ekonomik kalkınmaya ve yoksulluğun azaltılarak gelir dağılımının düzeltilmesi hedeflerine yönlendirilen bir “ulusal madencilik politikası” oluşturmanın, gerek toplumun yararı gerekse madencilik sektörünün gelişimi bakımından son derece büyük önem taşıdığı görüşündedir.

ULUSAL MADENCİLİK POLİTİKASININ GELİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK TEMEL İLKELERİMİZ

* Her tür ekonomik faaliyette olduğu gibi madencilik faaliyetlerinde de amaç, insanın refah ve mutluluğudur. İnsan onuruna ve emeğine saygı, madencilik faaliyetlerinin planlanma ve uygulanmasında hareket noktası olmalıdır. Kamu yararı öncelikli olarak göz önünde tutulmalıdır.

* Madencilik sektörünün geliştirilmesine yönelik oluşturulacak tüm amaç ve hedefler ile uygulamalar, her şeyden önce bilimsel ve teknik temeller üzerinde geliştirilmeli, bilimsel bilgi ile desteklenmeyen söylem ya da tasarımlardan uzak durulmalıdır.

* Madencilik sektörünün tüm alt sektörlerinde üretim arttırılmalıdır. Ancak, söz konusu üretimin hedefi dış satım değil, ülke sanayi sektörleri olmalıdır. Madencilik sektörünün ülke kalkınmasındaki kritik önemi, fazla miktarlarda üretilip yurt dışına satılarak döviz elde edilmesinde değil, ancak, yerli sanayiye düşük maliyette ve kaliteli girdi sağlamasındadır. Bu çerçevede, madencilik sektörünün planlanmasında ülke sanayi sektörleri ile entegrasyon ön planda tutulmalıdır.

* Ülkemizin ihtiyacı olan enerjinin, yerli maden kaynaklarımızdan karşılanması öncelikli hedef olmalıdır. Sanayinin ihtiyacı olan ucuz enerji üretiminin sağlanması ve bu enerjinin sürekli ve güvenilir olması bakımından, yerli maden kaynaklarımızın kullanılması kaçınılmaz bir gerekliliktir. Elektrik enerjisi arz - talep dengesinin sorunsuz sürdürülebilmesi için, ulusal maden kaynaklarımıza öncelik veren, akılcı bir enerji politikası zaman kaybedilmeden oluşturulmalıdır.

* Maden aramaları uzun yıllardır ihmal edilmiştir. Aramalarla ilgili etkin yasal ve yönetsel yapıların hızla tesisi ve çağdaş teknolojilerin kullanıldığı arama faaliyetlerinin, kamu denetiminde ve mutlaka rasyonel bir stratejik plan çerçevesinde yürütülmesi gerekmektedir. Özelleştirme politikaları sonucu 3213 sayılı Maden Kanunu ile işlevsiz hale getirilen MTA geçmiş birikimi de göz önüne alınarak yeniden yapılandırılmalıdır.

* Madencilik sektöründe aramadan uç ürüne kadar her aşamada ileri teknoloji kullanımı amaçlanmalıdır. Üretim ve kaynak performansının iyileştirilmesine ve yeni ürünlerin elde edilmesine yönelik olarak yeni gelişen teknolojilerin kullanımı, bu sektörün ülke kalkınmasına katkısı bakımından kritik önemdedir. Bu nedenle sektörde yüksek teknoloji kullanımı ve üretilmesine yönelik araştırma - geliştirme çalışmalarına öncelik verilmelidir. İleri üretim teknolojilerinin geliştirilmesi ve kullanımı, daha temiz ve daha etkin madencilik süreç ve ürünlerinin temini bakımından önkoşuldur.

* Gelişmiş teknoloji kullanımı ve madencilik teknolojilerinin geliştirilmesi, sektöre önemli katkılar yapacak yeni fırsatlar yaratacaktır. Bu çerçevede söz konusu teknolojilere uyum sağlayacak ve bunları kullanabilecek iyi eğitilmiş işgücü istihdamının süratle arttırılması, genel verimliliğin artışı bakımından son derece önemlidir. Madencilik faaliyetinin her aşamasında, en az bir maden mühendisinin varlığı zorunlu olmalıdır. Madencilik sektöründeki eğitim ve öğretim konusunun yeniden ele alınması ve sektörün gereksinim ve beklentilerine cevap vermesi gerekmektedir.

* Ülke madencilik sektörünün en önemli darboğazlarından biri, gerek kamu gerekse özel kuruluşlardaki yönetsel yapıların verimsizliğidir. Bu yapıların verimliliğine yönelik çalışmalar, madencilik sektörünün gelişimi bakımından son derece önemlidir. Söz konusu yapılarda hesap verilebilirlik ve şeffaflık mutlaka sağlanmalıdır.

* Sektörde pazar araştırması kavramı gelişmemiştir. Bu konunun kapsamlı bir çerçevede yeniden ele alınması, gerek mevcut gerekse gelişen pazarların yakından takip edilerek değişikliklere uygun stratejilerin belirlenmesi gerekmektedir.

* Çevre faktörü göz ardı edilerek madencilik faaliyetlerinin yürütülmesi, içinde bulunduğumuz yüzyılda mümkün değildir. Madenciliğin çevreye etkilerini yadsımak mümkün değildir. Ancak, madencilik sektöründe, çevre dostu teknoloji ve yöntemlerin kullanılması, madencilik süreçlerinde ya da sonrasında çevrenin korunmasına ya da yenilenmesine yönelik önlemlerin alınması, sektörün gelişimini engellemeyecek, aksine genel anlamda sektörün gelişimine yönelik katkıyı yapacaktır.

* Madencilik sektöründe, kamuoyu doğru bilgilendirilmelidir. İstihdam yaratan, sanayileşmenin ana girdisini sağlayan ve katma değer üreten bir sektör olduğu topluma anlatılmalıdır.

* Madencilik sektörüne ilişkin alınacak kararlara ilgili yöre halkının katılımı sağlanmalıdır.

* Toplumsal, ekonomik ve çevresel bakımdan sürdürülebilir bir madencilik sektörünün gelişimi; devlet, sektörde faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlar ile demokratik kitle örgütleri ve sivil toplum örgütlerinin yapıcı işbirliği ile mümkündür. Söz konusu tarafların doğrudan katılımları olmaksızın hazırlanacak herhangi bir sektör planının ya da plan uygulamasının başarılı olması mümkün görülmemektedir.

MADENCİLİK SEKTÖRÜNÜN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİMİZ

MADENCİLİĞİ DİĞER SEKTÖRLERDEN AYIRAN ÖZELLİKLER

- Üretildiğinde yerine konulamayan tükenen varlıklardır.
- Her aşaması çok risklidir.
- Yatırımın geri dönüş süreci uzundur.
- Yer seçim şansı yoktur, bulunduğu yerde işletilmesi zorunludur.
- İstihdam ve katma değer yaratan emek yoğun bir sektördür.
- Çevreye etkisi önlenemeyen veya kontrol edilemeyen bir sektördür.
- Genellikle kırsal kesimlerde yapıldığından göçü önler.
- Madencilik yapılan bölgeler daha hızlı kalkınır.
- Ekonomik kalkınma için madenlerin işletilmesi gereklidir.
- Krizlerden en çok etkilenen sektörlerden birisidir.
- Madencilik faaliyetleri durdurulduğunda yeniden üretime alınması büyük maliyetlere neden olmaktadır.

Mühendise gereken önem verilmemektedir.

ÇÖZÜM : Madenlerin aranması, bulunması, rezerv hesapları, tetkik ve analizleri ile teknolojik özellikleri bütünüyle mühendislik işidir. Bu işlemlerin hepsinde mühendise gereken önem ve değer verilmesi halinde ülke ekonomisine daha büyük fayda sağlanacaktır.

Yürürlükte bulunan 4857 sayılı **İş Kanunu**; 50 den az işçi çalıştıran (sektörümüz **ağırlıklı** olarak bu durumdadır) işyerlerinde iş kazalarının önlenmesinde yetersiz kalmaktadır.

ÇÖZÜM : Madencilik sektörü de dâhil olmak üzere, “çok tehlikeli grup” kapsamında değerlendirilen bütün işyerlerinde işçi sayısına bakılmaksızın, iş sağlığı ve güvenliği kurullarının oluşturulması, işgüvenliği Uzmanı ve mühendis çalıştırma zorunluluğu mutlaka sağlanmalıdır.

Maden Kanunu’nda **değişiklik** yapılarak bazı madenlerin denetiminin Özel idarelere devri; söz konusu kurumlarda yeterli ve deneyimli maden mühendisi ve diğer teknik eleman bulunmadığı için iş kazalarının artmasına neden olabilecektir.

ÇÖZÜM : Mevcut uygulamada bazı madenlerin denetimi Özel idareler tarafından yapılmaktadır. Bu nedenlerle, Maden İşleri Genel Müdürlüğü teşkilatı güçlendirilmeli ve taşra teşkilatı oluşturulmalıdır. Özel idarelerde mutlaka madencilik birimi kurulmalıdır.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından çıkarılan yeni İş Kanunu ve ilgili yönetmelikleri, madencilik sektöründe etkin denetlemenin yapılabilmesi bakımından yetersizdir ve ciddi sakıncalar içermektedir.

ÇÖZÜM : Söz konusu mevzuat, yeniden gözden geçirilerek madencilik sektörünün özellik arz eden sorunları da göz önüne alınarak yeniden düzenlenmelidir.

Maden Kanununun 31. maddesi, üretimde daimi maden mühendisi bulundurulması konusunda eksik kalmaktadır.

ÇÖZÜM : Maden Kanununun 31. maddesi maden mühendisinin daimi istihdamını zorunlu kılacak şekilde yeniden düzenlenmelidir.

Teknik nezaretçi uygulamasında; aynı zamanda iş güvenliğinden de sorumlu olan mühendis ücretini, denetlemek durumunda olduğu işyeri sahibinden almakta olup, bu durum mühendisin, işletme ile ilgili kararlarında özgür davranmasını engellemektedir.

ÇÖZÜM : Teknik nezaretçinin özgürce karar verebilmesi ve görevini layıkıyla yerine getirebilmesi amacıyla, ücretini oluşturulacak bir fondan alması için gerekli yasal düzenlemeler acilen yapılmalıdır.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı gerekli uygulama ve denetimleri layıkıyla yapamamaktadır.

ÇÖZÜM : Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının denetim kadroları; denetlemenin hedefine ulaşabilmesi için işletmelerde çalışmış deneyimli maden mühendisleriyle güçlendirilmeli, bunların yanına yeni elemanlar katılarak deneyimlerin aktarılması sağlanmalıdır.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın madencilikten sorumlu birimi olan Maden İşleri Genel Müdürlüğü'ne, yasa ile "madencilik faaliyetlerinin iş güvenliği ve işçi sağlığı ilkelerine uygun yürütülmesini takip etme" görevi de verilmiştir. Bu kuruluş, madencilik sektörünün ihtiyaçlarına yönelik olarak yeniden yapılandırılarak, iş güvenliği ile ilgili denetim birimini oluşturmalı, kadrolarını gerek nicelik gerekse nitelik bakımından geliştirmelidir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının denetlemedeki yetki sınırları belirlenmelidir.

Madencilik sektöründe teşvikler yetersizdir.

Madencilik sektörü ilk yatırımı çok fazla olan ve risk sermayesi yüksek bir sektördür. Yatırılan sermayenin geri dönüşü uzun yılları almaktadır. Ayrıca iş güvenliği yatırımları çok pahalı ve zorunlu yatırımlardır. Bu gerekçelerle, özellikle iş güvenliği yatırımlarında sektör teşvik verilerek desteklenmelidir.

Yeterince eleman alınmaması ve yatırım yapılmaması, Kamu Kurum ve Kuruluşlarını işlevsiz hale getirmektedir.

ÇÖZÜM : MTA, TKİ, TTK, ETİMADEN, BOREN, EÜAŞ, TCK, DSİ gibi araştırıcı ve üretici madencilikle ilgili kamu kurumları güçlendirilmelidir. Tecrübeli kadroların yeni kadrolara bilgi aktarımını sağlamak amacıyla düzenli olarak maden mühendisi dahil teknik eleman istihdamı sağlanmalıdır.

Sanayimizin ana girdisi elektrik enerjisinin önemli hammaddelerinden biri olan yerli kömür kaynaklarımızın yeterince kullanılmaması, bunun yerine ithal kömür ve ithal doğal gaz dayalı politikalar, enerji arz güvenliğinden de öte ülke güvenliğini tehlikeye düşürmektedir.

ÇÖZÜM : İhtiyacımız olan enerjinin, yerli kaynaklarımızdan karşılanması öncelikli hedef olmalıdır. Ülkemiz önemli miktarda kömür rezervine sahiptir. Ülkemizde ucuz enerji üretiminin sağlanması, bu enerjinin sürekli ve güvenilir olması bakımından yerli kaynaklarımızın kullanılması kaçınılmaz bir gerekliliktir. Bu nedenle yerli kömür kullanımına yönelik termik santral kurulması ve hidroelektrik santrallerin arttırılması yoluna gidilmelidir.

Madencilik sektörüne gereken önemin verilmeyişi nedeniyle işsizlik ve göç sorunu artmıştır.

Büyük ölçekli maden üretimi, bir çok ülkenin ekonomik ve toplumsal kalkınmasında önemli bir rol oynamaktadır. Madencilik, işsizlik ve yoksulluğun yüksek olduğu kırsal bölgelerde, gerek doğrudan gerekse söz konusu faaliyetin yarattığı yan ekonomik faaliyetler sonucu binlerce kişiye istihdam olanağı sağlamaktadır. İstihdam ile yaratılan gelir, kırsalda üretilen mal ve hizmetlerin tüketilmesi bakımından da yaşamsaldır.

Ayrıca, kırsal bölgelerde ulaşım, su, eğitim ve iletişim gibi ekonomik ve sosyal altyapının sağlanmasına yönelik önemli katkısı da bulunmaktadır.

Maden Mühendisliği Eğitimi istenilen düzeyde değildir.

ÇÖZÜM : Nitelikli maden mühendisi yetiştirilmesi amacıyla yeniden planlama yapılmalıdır. Öğretim kadrosu ve altyapı eksiklikleri giderilmelidir.

Stratejik bir maden olan BOR yeterince değerlendirilmemektedir.

ÇÖZÜM : Bor madeninin çok çeşitli kullanım alanının olması ve gelecekte de daha çok önem kazanacağını bilinmesi stratejik konumunu güçlendirmektedir. Bor pazarı, sınırlı üretici olması ve ürün grubunun birbirlerini ikame edebilme özelliklerinin ürün çeşitlendirmesi gerektirmesi sebebiyle, diğer maden ve metal pazarlarından çok ayrı bir yapıya sahiptir. Bu pazarın, diğer maden veya metal borsalarında olduğu gibi, piyasa şartlarında oluşan fiyatlara göre alım-satım işlemlerinin gerçekleştirildiği bir pazar olarak görülmemesi gerekir.

Ülkemizin sahip olduğu yüksek miktar ve kalitedeki rezervden sağlanacak faydanın en üst seviyeye çıkarılabilmesinin koşullarını oluşturmak, diğer bir deyimle katma değerleri daha yüksek ürünlere yönelmek büyük önem taşımaktadır. Bugün yapılması gereken, AR-GE çalışmalarını hızlandırmak, gelişen teknolojileri sektörde uygulayarak katma değeri çok fazla olan bor kimyasallarını üretmektir. Bu konuda tüm tarafların işbirliği yapmaları kaçınılmaz bir zorunluluktur.

Arama ve işletme aşamasında yapılan madencilik projeleri uygulanmamaktadır.

ÇÖZÜM : Madenlerin arama - işletme ve pazarlama aşamalarında .gerçeklere uygun projelendirmeler ve mühendislik hesapları yapılmalıdır.

Ruhsat talepleri için MiGEM' e verilen projeler iyi incelenmeli, kontrol edilmeli, gerçeklere uygunluğu araştırılmalıdır.

Kabul edilen arama ve işletme projelerinde projeye uygun cevher üretimi yapıp yapılmadığı yetkililerce belli aralıklarla mutlaka denetlenmelidir.

Madencilik çalışmaları sırasında ortaya çıkan olumsuz çevresel etkiler konusunda sektörde bulunan tüm kesimler sorumluluklarını üstlenerek gereklilikleri yeterince yerine getirmemektedir.

ÇÖZÜM : - Doğru ve uygulanabilir bir çevre ve madencilik mevzuatının oluşturulması, etkili ve yaygın bir idari örgütlenmeyle, kamusal denetimin sıklaştırılması gereklidir.

Sektörü ilgilendiren kanunlar birliktelik sağlanmadan çıkarılmaktadır.

ÇÖZÜM : Madencilikte başta maden kanunu olmak üzere ilgili diğer bakanlıklar ve kurumlarla gerekli birliktelik sağlanmadan çıkarılan kanunlar, Danıştay ya da Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmekte bu iptaller sonucu sektör zor durumda kalmaktadır. Kanunlar ve yönetmelikler mutlaka ilgili tarafların birlikteliği sağlanarak çıkarılmalıdır.